

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ

УДК 378.147.091.33-027.22:615.1

*ТАМАРА ГНАТЕНКО,
викладачка, циклова комісія професійних
фармацевтичних дисциплін,
Черкаська медична академія, Україна
ORCID. org/ 0000-0002-0553-2650
toma1301@ukr.net*

**РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ УМОВ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРОФІЛЮ**

*ТАМАРА ГНАТЕНКО,
Cycle commission of professional pharmaceutical
disciplines, Cherkasy Medical Academy, Ukraine*

**IMPLEMENTATION OF THE MODEL AND ORGANIZATIONAL AND
METHODOLOGICAL CONDITIONS OF CONTINUOUS PROFESSIONAL
TRAINING OF FUTURE PHARMACEUTICAL PROFESSIONALS**

У статті наголошується на реалізації моделі та організаційно-методичних умов неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю. Автором запропоноване власне визначення категорії "організаційно-методичні умови", які ми трактуємо як систему взаємопов'язаних компонентів, що допомагають у реалізації цілеспрямованого управління освітньою сферою неперервної професійної підготовки фахівців фармацевтичної сфери.

Встановлено, що організаційно-методичні умови мають важливе значення у функціонуванні моделі неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармації, а саме: управління якістю у вищих освітніх закладах; здійсненні навчальної

діяльності за кредитно-модульною системою організації навчально-виховного процесу; забезпеченні інтелектуально-кадрових ресурсів для реалізації професійної підготовки фахівців; навчально-методичному забезпеченні навчального процесу; застосуванні інтерактивних методів навчання у процесі здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців; проведенні моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців фармації.

Ключові слова: професійна підготовка, неперервна професійна освіта, інтерактивні технології, модель, організаційно-методичні умови.

Summary. The article indicates the implementation of the model and organizational and methodological conditions for continuous training of future pharmaceutical professionals.

In the course of the research, we made an important contribution to our

own definition of the category "organizational and methodological conditions", which we interpret as a system of interconnected components that help in the purposeful management of the educational sphere of continuous training of pharmaceutical specialists.

We also substantiate our proposed model of continuous professional training of future specialists in the pharmaceutical field and determine that it is a constant, holistic process of professional training.

It is determined that organizational and methodological conditions play an important role in ensuring the functioning of the model of continuous professional training of future pharmacy specialists, namely: quality management in higher educational institutions; implementation of educational activities under the credit-module system of organization of the

educational process; providing intellectual and human resources for the implementation of professional training; educational and methodical support of the educational process; application of interactive teaching methods in the process of professional training of future specialists; monitoring the quality of professional training of future pharmacy specialists.

Key words: professional training, continuing professional education, interactive technologies, model, organizational and methodological conditions.

Мета: реалізувати модель та організаційно-методичні умови неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Особливість професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у закладах вищої освіти в наш час потребує побудови нової моделі їх неперерв-

ної професійної підготовки. Тому основним завданням ЗВО фармацевтичної сфери є удосконалення професійної підготовки фахівців, використовуючи вітчизняний і зарубіжний освітній досвід.

Неперервна професійна підготовка передбачає ступеневість, безперервність і чітку послідовність у професійному розвитку студента, його становлення як професіонала.

Створення основних теоретичних і методичних засад неперервної професійної підготовки має відбуватися через обґрунтування та впровадження моделі неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю, реалізацію її організаційно-методичних умов, урахування професійні компетентності, індивідуальні особливості та риси майбутніх спеціалістів.

Аналіз досліджень і публікацій.

Сучасний розвиток професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі в Україні досліджували такі вчені, як І. Булах, Д. Волоха, Ю. По-

ляченко, В. Черниха та інші. Окремі питання професійної підготовки та реалізації професіографічного підходу у процесі реалізації моделі фахівця вивчали у своїх наукових працях І. Васильєва, Л. Галій, О. Коваленко, Н. Ничкало, П. Попкова та В. Толочко. Але в багатьох дослідженнях учені акцентували на визначенні педагогічних, організаційних і методичних умов професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО, серед яких можна виділити І. Бойчука, В. Свистуна та В. Коноха.

За період професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі України було нагромаджено досвід різних наукових шкіл, тому значної актуальності набуває проблема реалізації моделі та організаційно-методичних умов неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність створення нової моделі неперервної професійної підготовки майбутнього фахівця фармацевтичного профілю

обумовила певні зміни у забезпеченні навчально-виховної діяльності; методології, формах, методах і технологіях навчання; створенні нових стандартів і навчальних програм; підвищенні кваліфікації науково-педагогічних працівників відповідно до запропонованої моделі.

У реалізації моделі неперервної професійної підготовки фахівців фармацевтичної сфери ми акцентували увагу на тому, що у Глумачному словнику української мови поняття "модель" – уявний чи умовний образ будь-якого об'єкта, процесу чи явища, що застосовується як його "представник" (*Сучасний глумачний словник, 2006*).

Запропоновану нами модель необхідно трактувати як сукупність дослідницьких і проєктованих розробок, які орієнтовані на практичну реалізацію теоретичних положень гіпотези дослідження, обґрунтування його результатів.

Аналізуючи наукові положення вченого Т. Кабаченко, необхідно зазначити, що психологічна забезпеченість процесу професійної підготовки і становлення майбутнього фахівця полягає у здійсненні впливу на процес професіоналізації для конструювання відповідних умов індивідуально-професійної адаптації суб'єкта, розвитку професійної активності (*Кабаченко, 2000, с. 78*).

Під час конструювання моделі неперервної професійної підготовки нами використано запропоновані вченим Л. Медвідь моделі в системі професійного навчання, а саме традиційної (пасивної, активної та інтерактивної). Часто традиційну модель реалізують за таких умов, коли студент бере на себе роль об'єкта навчання, має оволодіти фундаментальною базою знань з певного предмета, наприклад, на лекціях чи семінарах. У процесі активної моделі навчання відбувається активізація пізнавальної сфери і самостійності, а інтерактивна модель трактує навчання як особливу форму організації пізнавальної діяльності чіткою метою, яка спрямована на конструювання відповідних комфортних умов навчання, за яких кожен майбутній спеціаліст відчуває власну

результативність і розвиток інтелектуальних здібностей (*Медвідь, 2007, с. 82*).

Таким чином, розроблена нами модель професійної підготовки майбутніх фахівців фармації базується на: вітчизняному та зарубіжному досвіді підготовки професіоналів; вимогах до студентів, виходячи з міжнародних освітніх стандартів, адаптації вітчизняної вищої фармацевтичної школи до світових процесів.

Насамперед, модель неперервної професійної підготовки майбутнього фахівця фармацевтичної сфери створювалася на засадах: компетентнісного підходу (сукупність знань, умінь, навичок, здібностей, цінностей та індивідуально-професійних якостей майбутнього спеціаліста); особистісно орієнтованого, що реалізує формування компетентностей; професійної спрямованості під час викладання навчальних дисциплін за фахом; розвитку особистості фахівця, який є носієм цінностей загальнолюдської і національної культури.

На основі зазначеного вище необхідно зауважити, що підґрунтям моделі професійної підготовки майбутніх фахівців є постійний, цілісний процес професійної підготовки за освітньо-кваліфікаційними рівнями "бакалавр", "спеціаліст", "магістр", виходячи з галузевих стандартів вищої освіти.

Під час створення моделі професійної підготовки нами застосовано принцип навчання протягом життя. Він орієнтований на забезпечення громадян якісними та необхідними лікарськими препаратами; виробництво ліків, які конкурентоспроможні з виробами іноземних організацій як в Україні, і державах СНД; державний контроль якості ліків; існування кадрових, фінансових і матеріальних ресурсів з метою підготовки та підвищення кваліфікації фармацевтичних кадрів; організаційно-методичний супровід бізнесу фармацевтичної сфери (*Козак, 2020*).

Таким чином, процес формування характеризується становленням людини як соціальної істоти, на що впливають наступні фактори:

соціально-економічні, ідеологічні, психолого-педагогічні (*Сліпчук, 2015, с. 306*). При цьому навчання в моделі професійної підготовки характеризується як раціональна організація навчально-виховного процесу та активізація навчально-пізнавальної сфери студентів з оволодіння продуктивними знаннями, інтегративними вміннями і професійними навичками, розвитку креативності, світоглядних поглядів і моральних цінностей.

Модель неперервної професійної підготовки фахівця фармацевтичного профілю побудована на основі компетентнісного підходу. Її перевагою є формування у студентів даної спеціальності професійних компетентностей та особистісно професійних якостей; реалізація відповідної підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів для здійснення діяльності в сучасних обставинах і ситуаціях; орієнтація на викладання професійних дисциплін; оптимізація змістовного наповнення професійної підготовки; застосування інтерактивних методів навчання; здійснення моніторингу щодо якості рівня навчальних досягнень студентів на всіх етапах професійної підготовки майбутніх фахівців фармації.

Розроблена нами модель передбачає здійснення моніторингу рівня сформованості професійних компетентностей та особистісно професійних якостей майбутніх фахівців фармацевтичної сфери на всіх рівнях у вищих освітніх закладах. У процесі неперервної професійної підготовки фармацевтів застосовується принцип безперервної професійної освіти на двох рівнях: до та післядипломному.

Під час навчальної діяльності до основних завдань належать: активізація навчально-пізнавальної сфери майбутніх фахівців; забезпечення навчально-пізнавальної роботи студентів з набуття ними продуктивних знань, інтегративних умінь та професійних навичок; розвиток планетарного мислення, креативних здібностей.

Крім того, модель неперервної професійної підготовки реалізує

Рис. 1. Організаційно-методичні умови неперервної професійної підготовки фахівців фармацевтичної сфери

фармацевтичну підготовку на основі освітньо-кваліфікаційних рівнів: бакалавр, магістр, післядипломна освіта.

Реалізація моделі неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної сфери веде до вдосконалення змістовного наповнення професійної підготовки, застосування в навчальній діяльності інтерактивних методів навчання; проведення моніторингу щодо якісної та ефективної професійної підготовки.

У зв'язку з тим, що сьогодні в суспільстві відбувається зміна пріоритетів та цінностей, необхідно оптимізувати навчально-виховний процес. Визначено, що до основних якостей випускника вищого освітнього закладу відносять професійну компетентність і мобільність. Відповідно, опановуючи навчальні предмети, необхідно акцентувати увагу на когнітивних процесах, на результативність яких

впливає пізнавальна активність майбутнього фахівця.

Аналізуючи наукову літературу, нами встановлено, що навчальний процес – це чітка система, яка побудована з певних компонентів, включає структурні елементи на основі її функцій, орієнтація на постійний саморозвиток. Отже, доходимо висновку, що професійна підготовка фахівців фармацевтичного профілю може бути реалізована у процесі успішного та якісного управління освітнього процесу.

Для оптимізації системи вищої освіти необхідно здійснити комплексний аналіз сучасних педагогічних джерел та на основі практичного досвіду визначити, що необхідно змінити й удосконалити. Крім того, інтеграція вітчизняної освіти у європейський освітній простір має бути орієнтована на її розвиток, оволодіння майбутніми фахівцями новими якостями. Таким чином, українську систему освіти

необхідно порівнювати з європейськими критеріями і стандартами, та виділяти, що саме потрібно змінювати й покращувати.

Тому з метою якісної та результативної професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих освітніх закладах необхідно створити відповідні умови, які допоможуть правильно організувати навчальний процес, забезпечать застосування галузевих стандартів вищої освіти на основі особливостей вищих освітніх закладів та спеціальностей, за якими проводиться професійна підготовка; належне навчально-методичне забезпечення; використання інтерактивних методів навчання; удосконалення змістовного наповнення професійної підготовки.

Аналізуючи наукові дослідження І. Бойчук, необхідно зазначити, що під час професійної підготовки бакалаврів фармацевтичної сфери у коледжі вчений подає таку класифікацію педагогічних умов, а саме: організаційні, ме-

тодичні та психолого-педагогічні (Бойчук, 2006, с. 24).

Відповідно до проведеного теоретичного аналізу наукових поглядів щодо здійснення професійної підготовки фахівців нами запропоновано впровадити в навчальний процес організаційно-методичні умови, які, на наш погляд, матимуть важливе значення у неперервній професійній підготовці майбутніх фахівців фармацевтичної сфери.

Ми спробували подати визначення категорії "організаційно-методичні умови", які ми трактуємо як систему взаємопов'язаних компонентів, що допомагають у реалізації цілеспрямованого управління освітньою сферою неперервної професійної підготовки фахівців фармацевтичної сфери.

Таким чином, дана система організаційно-методичних умов орієнтована на забезпечення планування, організацію, координацію, контроль та регулювання навчально-виховної діяльності.

З метою реалізації моделі неперервної професійної підготовки фахівців фармацевтичного профілю потрібно створити відповідні організаційно-методичні умови, до яких ми включили наступні (рис. 1): управління якістю у закладах вищої освіти; здійснення навчальної діяльності за кредитно-модульною системою організації навчально-виховного процесу; забезпечення інтелектуально-кадрових ресурсів для реалізації професійної підготовки фахівців; навчально-методичне забезпечення навчального процесу; застосування інтерактивних методів навчання у процесі здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців; проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної сфери.

Відзначимо, що кредитно-модульна система організації навчально-виховного процесу в Україні на даний час описують як інноваційну технологію для забезпечення організації навчального процесу, яка орієнтована на оптимізацію якості вищої освіти.

Утілення кредитно-модульної системи організації навчально-вихов-

ного процесу полягає у визначенні основних напрямів і механізмів: адаптації поглядів Європейської кредитної трансферної системи до системи вищої освіти України; підвищення значення самостійної роботи студентів; реалізація інтерактивних методів навчання; надання відповідних можливостей для студентів з метою здійснювати навчання за індивідуальними планами; спонукання студентів до досягнення високої якості професійної підготовки; створення необхідних умов для набуття студентом професійної кваліфікації на основі його потреб та сучасних вимог ринку праці.

Реалізація зазначеної моделі та організаційно-методичних умов професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної сфери необхідно здійснювати у процесі вивчення професійно орієнтованих та психолого-педагогічних дисциплін у студентів даної сфери.

Основне завдання нашого дослідження полягало в тому, щоб реалізація зазначеної моделі та організаційно-методичних умов професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної сфери здійснювались на основі проведення перевірки щодо успішності формування професійних компетентностей та особистісно професійних якостей.

Перевірка результативності запропонованих нами організаційно-методичних умов на основі моделі неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної сфери передбачала:

- чітку організацію навчального процесу у кредитно-модульній системі організації даного процесу;
- відповідну психолого-педагогічну підготовку науково-педагогічних працівників для оптимізації організації навчально-виховної роботи;
- підбір і структурування змістовного наповнення професійної підготовки та дисциплін психолого-педагогічного спрямування;
- створення навчальних і робочих програм, підручників, розробка методичних рекомендацій;
- виділення професійних компе-

тентностей та особистісно професійних якостей у майбутніх фахівців фармацевтичної сфери;

- моніторинг сформованості окреслених компетентностей, особистісно професійних якостей майбутніх фахівців фармацевтичного профілю.

Такими чином, для реалізації поставленої мети проводилося спостереження упродовж усього дослідження. За допомогою даного методу визначені основні недоліки у професійній підготовці майбутніх фахівців фармацевтичної сфери у ЗВО II–IV рівнів акредитації. Відповідно визначено, що традиційна психолого-педагогічна підготовка студентів фармацевтичної сфери має теоретичне спрямування і повинна враховувати специфіку професійної діяльності фахівців. У процесі дослідження встановлено, що недостатня увага акцентована на формуванні професійних компетентностей та особистісно професійно якостей майбутніх фахівців у процесі вивчення гуманітарних і соціально-економічних навчальних дисциплін, а також певних професійно орієнтованих предметів; на недостатньому рівні використано особливі аспекти діяльності фахівців.

На наш погляд, важливе значення мають організація і проведення лекційних та семінарських занять, самостійної роботи. Крім того, необхідно налагодити інформаційно-методичне забезпечення (наприклад, методичні рекомендації, тренінгові вправи, кейс ситуації, запитання для проведення самоконтролю).

На основі практичного досвіду щодо підготовки студентів фармацевтичного профілю нами було визначено основні критерії, які були реалізовані під час оцінки рівня професійних компетентностей та особистісно професійних якостей майбутніх фахівців фармацевтичної сфери.

На початку експериментального дослідження у ЗВО, нами здійснено:

- теоретичний аналіз і забезпечення організаційно-методичних умов, утілення кредитно-модульної системи організації навчально-виховного процесу;
- підбір змістового наповнення

дисциплін психолого-педагогічного спрямування на основі специфіки професійної діяльності, їх логічне і поетапне вивчення;

- пошук ефективних інтерактивних методів навчання і контролю для формування та перевірки професійних компетентностей, особистісно професійних якостей у майбутніх фахівців згідно з моделлю професійної підготовки;

- виділення основних критеріїв і норм з метою проведення моніторингу рівнів сформованості професійних компетентностей, особистісно професійних якостей майбутніх фахівців фармації.

На першому етапі експерименту створено нові організаційно-педагогічні умови проведення лекційних і практичних занять в експериментальних групах за новими програмами, інтерактивними методами навчання.

На другому етапі планувалося включення науково-педагогічних працівників до конкретної роботи для проведення навчальних занять на основі створених методик для формування професійних компетентностей та особистісно професійних якостей у студентів – майбутніх фармацевтів.

На третьому етапі необхідно було здійснити перевірку та діагностування рівнів сформованості професійних компетентностей майбутніх фахівців у студентів двох груп (контрольних та експериментальних).

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження нами обґрунтовано запропоновану модель неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної сфери та визначено, що це постійний, цілісний процес професійної підготовки.

Реалізовані організаційно-методичні умови мають важливе значення для забезпечення функціонування моделі неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармації, а саме: управління якістю у ЗВО; здійснення навчальної діяльності за кредитно-модульною системою організації навчально-виховного процесу; забезпечення інтелектуально-кадрових ресурсів для реалізації професійної підготовки фахівців; навчально-методичне забезпечення навчального процесу; застосування інтерактивних методів навчання у процесі здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців; проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців фармації.

Отже, до перспективних напрямів подальших досліджень відносимо впровадження інтерактивних методів навчання, педагогічних технологій, інтеграцію гуманітарних, природничо-наукових та професійно орієнтованих навчальних дисциплін; створення освітніх стандартів на основі компетентнісного підходу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Бойчук, І. Д. (2006). Організаційно-педагогічні умови впровадження кредитно-модульної організації процесу підготовки бакалаврів у коледжі. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*, 26, 24–26.

Кабаченко, Т. С. (2000). *Методы психологического воздействия*. Москва: Педагогическое общество России.

Козак, Х. І. (2020). Професійна підготовка майбутніх фармацевтів у контексті інтеграційних процесів та інформаційно-комунікаційних технологій. *Інноваційна педагогіка*, 21, 107–110.

Медвідь, Л. А. (2007). Розвиток вищої економічної освіти в Україні: історичний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 2, 82–93.

Пляка, Л. В. (2016.). Модель психологічного супроводу професійного становлення майбутніх фахівців фармацевтичного профілю. *Молодий вчений*, 1 (28), 144–149.

Сліпчук, В. Л. (2015). Зміст професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі України в умовах євроінтеграції. *Наукові записки Вінницького держ. пед. університету ім. М. Коцюбинського*, 43, 306–312.

Сучасний тлумачний словник української мови. (2006). Харків: ВД "Школа".

Стаття надійшла 9. 11. 2021 р.

